

Kitaaba Daani’el — Lakkoofsa Digdamii Jaha

Yeroo Torban Nebukadnezaarii: Uffata Raajii Kan Heedumina Waaqeffannaa Biyya Alaa, Papalizimii, fi Ameerikaa Tokkummaa Ifa Godhu

Jeff Pippenger

2023-12-21

Mallattoon boqonnaa afuri keessatti Nebukadnezaar ittiin ibsame nama dinqa. “Yeroon isaa torba” sun baraawwan dheeraa waaqeffannaa mootummaa ormootaa (guyyichaa), fi paapalummaa (yakki badiisa fidu) iddoo qulqullinaa fi loltoota isaa miilla jala ittiin dhidhiitan agarsiisa.

Ergasii ani qulqulluun tokko dubbachaa jiru nan dhaga’e; qulqulluun biraanis qulqulluu dubbachaa ture sanaan, “Mul’anni waa’ee aarsaa guyyaa guyyaatiin dhihaatuu fi yakka diigumsa fiduu sanaa, akkasumas iddoo qulqulluu fi loltoota lafa jalatti dhidhiitamuuf kennuun ilaalchisee, hamma yoomiitti turee?” jedhe. Daani’eel 8:13.

“Manni qulqullummaa fi maccaa” jechuun lakkoofsa kudha sadii keessatti ibsame, “yeroo torba” kan dheekkamsa Waaqayyoo keessaa isa lammaffaa fi isa dhumaa ture ni bakka bu’a; “yeroo torba” Nebukadnezaaris “yeroo torba” kan dheekkamsa Waaqayyoo keessaa isa jalqabaa ture ni bakka bu’a; garuu lamaan isaaniiuu raajii keessatti akka sarara tokkootti bakka bu’anii dhihaataniiru.

Ani Yerusaleemi irratti hidhaa Samaariyaa, madaallii mana Ahaabis immoo nan diriirsa; akkuma namni xuwwee qulqulleessu, qulqulleessee gadi garagalchutti, ani Yerusaleemin nan haqu. 2 Mootota 21:13.

Daani’el boqonnaa saddeet, aayata kudha sadii, sarara dheekkamsa Waaqayyoo isa lammaffaa irratti dubbata; dheekkamsi kunis bara 677 BC irraa eegalee mootummaa kibbaa Yihudaa irratti dhufe. “Yeroo torba” Nebukadnezaar, sarara dheekkamsa Waaqayyoo isa jalqabaa bakka bu’a; innis bara 723 BC irraa eegalee mootummaa kaabaa Israa’el irratti dhufe. “Yeroo torba” Nebukadnezaar waggoota kuma tokkoo fi dhibba lamaa fi jaha keessaa jaatama, kanneen keessatti waaqeffannaan mootummaa ormaa iddoo qulqulluu fi loltoota miidhe, bakka bu’a; itti aansuunis waggoota kuma tokkoo fi dhibba lamaa fi jaha keessaa jaatama sana keessatti paappaasummaan iddoo qulqulluu fi loltoota miidhe bakka bu’a.

Phaaphaalismin salphaatti waaqeffannaa ormootii jechuun amantii Kiristaana jedhuun haguugamee jiru qofa dha. Akka jechuudhaaf, “waaqeffannaa ormootaa cuuphametti.” Kaatolikummaa keessatti Kiristoosiin yookaan Kiristaanummaa bakka bu’u tokko illee hin jiru. Addunyaan dhugaa sana seenaa Bara Dukkanaa keessatti baratte turte; garuu bara 1798 irraa jalqabee addunyaan isa irraanfate. Phaaphaasummaan garaa waaqeffannaa ormootaa wajjin tokko qaba. Amantiin isaa fi sirnaawwan amantichaa walumaagalatti walfakkaatu. Murtiin Nebukadnezaar irratti labsame “yeroo torbaa” jechuun, inni garaa bineensaa akka isaaf kennamu ta’uu isaa of keessatti qabata. Garaan bineensaa inni argate sun garaa amantii waaqeffannaa ormootaa bakka bu’u ture; waaqeffannaa ormootaa ifa ta’een ta’u iyyuu, yookaan bifa Kaatolikummaa keessatti haguugamee

jiru ta’u iyyuu. Obboleettiin White mul’ata boqonnaa kudha lamaan keessatti bineensi guddaan sun Seexana akka ta’e ibsiti; garuu hiika lammaffaatiin Roomaa waaqeffannaa ormootaas dha.

“Kanaaf, akka jalqabaatti bineensi guddaan sun Seexana kan bakka bu’u ta’us, hiika lammaffaatiin Roomaa waaqeffannaa tolfamaa hordoftuuf mallattoo dha.” The Great Controversy, 439.

Bineensi Nebukadnezaariin “yeroo torbaaf” bakka bu’e, guyyoota kuma tokkoo fi dhibba lamaa fi jaatamaaf bineensa mootummaa jawwee ture; achiis guyyoota kuma tokkoo fi dhibba lamaa fi jaatama biraaf bineensa Kaatoilikummaa ta’e. Guyyoota sana dhuma irratti Nebukadnezaar mootummaa Ameerikaa kan dhuma irratti raajicha sobaa ta’uuf mallattoo dha. Akka raajiiatti Nebukadnezaar jawwee, bineensa, fi raajicha sobaa bakka bu’e; isaan kun humnoota sadanuu Baabylon hafuuraan ijaaran, akkasumas addunyaa gara Armegeedonitti geessanidha. Nebukadnezaar Baabylon isa dhugaa bakka bu’a; kana gochuudhaanis humnoota sadan guyyoota dhuma Baabylon hafuuraan ijaaran hundumaaf mallattoo ta’ee tajaajile.

Mallattoo amma duraan adda baafame kana hubachuuf, jalqaba Nebukadnezaar bara 1798 keessa, yeroo mootummaa isaa dhuma “yeroo torba” irratti deebi’ee dhaabatu keessatti eessa akka jiru adda baasuun barbaachisaa dha. Mallattoo daandii kana boqonnaa afurffaa Daani’el keessatti ni hundeesina; achiis booddee boqonnaa sana karaa caalaatti sirna-qabeessa ta’een ilaaluutti ni ceena.

Bara “yeroo dhuma”tti, bara 1798 keessatti, kitaabni Daani’el baname; achiis kitaabichi ifa dabalaa dhufu kan qoru, qulqulleessu, akkasumas gosa waaqeffattoota lama uumu dhiheessuudhaan kaayyoo isaa guute. Banamuun kitaaba Daani’el jalqaba adeemsa qorumsaa sadarkaa sadii, isa dhugaawwan yeroo sana mul’ifaman irratti hundaa’e, agarsiisa.

Innisi akkana jedhe, “Daanyel, karaa kee qabadhu; dubbiin kun hanga yeroo dhumaatti cufamee fi chaappaa kaa’amee jira. Namoonni baay’een ni qulqulleeffamu, ni adii ta’u, ni qoramus; warri hamaan garuu hammina isaanii ni hojjetu; hamoota keessaa namni tokko illee hin hubatu; ogeeyyiin garuu ni hubatu.” Daanyel 12:9, 10.

Kaayyoon raajii macaafni hiikni isaa banamuun isaa, kan macaafa Daani’elii fi macaafa Mul’ataa of keessaa qabu, dhaloota yeroo seenaa keessatti macaafni sun hiikni isaa banamu sana keessa jiraatu qoruudha. Daani’el boqonnaa kudha lamaan keessatti, raajiiwwan yeroo sadii adda baafamanii jiru. Inni jalqabaa waggoota kuma tokko fi dhibba lamaa fi jahaatama, yeroo humni saba qulqulloota bittinnaa’uu qabu ture dha.

Garuu si, yaa Daani’el, dubbii kana cufi; kitaabas hamma yeroo dhumaatti chaappessi; namoonni baay’een asii fi achi ni deddeebi’u, beekumsis ni baay’ata. Ergasii ani Daani’el ilaale; kunoo, warri kaan lama dhaabatanii turan; inni tokko qarqara laga sanaa gama kana, inni kaanis qarqara laga sanaa gama sana. Tokkoon isaanii namicha uffata quncee talbaa uffate, isa bishaanota laga sanaa irra tureen, “Dhumni dinqiiwwan kanaa hamma yoomiitti tura?” jedhe. Anii namicha uffata quncee talbaa uffate, isa bishaanota laga sanaa irra ture sana nan dhaga’e; inni harka isaa mirgaa fi harka isaa bitaa gara samii ol kaasee, Isa bara baraan jiraatuun kakatee, “Yeroo tokkoof, yeroo lamaaf, walakkaa yeroofis ni ta’a; yommuu inni humna saba

qophaa'ee ta'uu qaba.” Manuscript Releases, volume 6, 108.

Bara dhumaatii bara 1798 keessatti, Daani'el carraa isaatti dhaabate; kunis lakkoofsa kudha sadii keessatti “dhuma guyyootaatti” jedhamee ibsameera. Dhumni ari'atamuu Nebukadnezaar kan “yeroo torbaa” jedhamuu bara 1798 ni adda baasa; inni “dhuma guyyootaatti” waan xumurameef.

Guyyoota sana booddee ani Nebukadnezaar iyyoota koo gara samii ol nan jedhu; hubannoon koos gara koo ni deebi'e; ani Isa Hundumaa Ol Aanaa eebbise, isa bara baraan jiraatu galateeffadhee kabaje; mootummaa isaa mootummaa bara baraa dha, mootummaa mootummaa isaa dhalootaa hamma dhalootaatti in jiraata. Warri lafa irra jiraatan hundinuu akka homaatti lakkaa'amu; inni akka fedha isaatti waraana samii keessatti, warra lafa irra jiraatan gidduuttis ni hojjeta; namni tokko illee harka isaa dhowwu, yookaan, “Ati maal gootaa jirta?” jedhee isa gaafachuu hin danda'u. Yeroo sanumaatti qalbiin koo gara koo ni deebi'e; ulfina mootummaa kootiif kabajni fi miidhaginni koo gara koo ni deebi'e; gorsitoonni koo fi abbootiin mootummaa koo na barbaadan; mootummaa koo keessattis jabaadhee nan dhaabame; guddinni mootummaa caaluus natti dabalame. Amma ani Nebukadnezaar Mootii samii nan galateeffadha, nan ol kaasa, nan kabaja; hojjiwwan isaa hundinuu dhugaa dha, karaawwan isaas murtii dha; warra of tuulummaadhaan deddeebi'anis gad isaanii deebisuu inni ni danda'a. Daani'el 4:34–37.

Jechoonni “dhuma baraa” jedhu yeroo dhuma bara 1798 bakka bu'a. Yeroo sanatti Nebukadnezaar mootummaa isaa keessatti hundeeffame; kunis kana booda seenaa bineensota heera mootummaa waaqeffannaa waaqa tolfamaa fi paapalizimii hin turre. Yeroo sana Nebukadnezaar nama guutummaatti jijjiirame bakka bu'e; akkasumas raawwachuudhaan bineensa lafaa raajii Macaafa Qulqulluu keessatti ibsame, kan bara 1798 mootummatti bulchuu jalqabe bakka bu'e; innis akka hoolaa ta'ee jalqabe, garuu dhuma irratti akka jawwee dubbachuuf murtaa'ee ture. Inni bineensa lafaa kan waggoota fakkeenya ta'an torbaatamaaf bulchuuf ture bakka bu'a; kunis akkuma mootummaa isaa isa dhugaa waggoota dhugaa torbaatamaaf bulchetti, Isaayaas boqonnaa digdamii-sadii raawwachuuf ture. Fakkeenyichi “guutummaatti cufamaa dha.”

Nebukadnezaar humnoota raajiiwwan sadii Mul'ata boqonnaa kudha lamaa fi kudha sadi keessatti fakkeenya raajii ta'anii dhiyaatan walitti hidhuu keessatti hidhaa raajii ta'e bakka bu'a. Achitti isaan bineensa bishaan keessaa, bineensa lafaa fi ajjechaa guddaa jedhamuun ibsamu. Mul'ata kudha jaha keessatti immoo akka humnoota sadii addunyaa gara Armaagedoonitti geessanitti beekamu. “Yeroon torban” Nebukadnezaar kanneen bineensota sadan sana hunda walitti hidhata; sababiin isaas Baabilon isa mul'atu Baabilon hafuura fakkeessa; akkasumas sararri raajii inni kitaaba Daani'el keessatti argamu, kitaaba Mul'ata keessatti itti fufee fudhatama; sababiin isaas kitaabni lamaan sun wal isaanii waliif guutuu irratti geessu.

Nebukadnezaar akka raajii ibsuutti hidhata raajii ta'ee bara 1798 keessatti jawwee, bineensaa fi raajii sobaa gidduutti bakka bu'a. Bara 1798 ergaa ergamaa isa jalqabaa fi seenaa Miilerootaaf “yeroo dhuma” ture. Wiiliyaam Miiler jawwee waaqeffannaa ormaa fi bineensa Katoolikummaa ta'e beekuu isaa irratti hundaa'ee caasaa raajii isaa hunda ijaaruuf geggeeffame; garuu Ameerikaan Gamtoomte bineensa lafaa fi raajii sobaa ta'uu ishee hin argine. Inni seenaa bara 1798 keessatti “yeroo dhuma” dura ture arguu ni danda'e; garuu fuuldurri amma iyyuu fuuldura ture. “Yeroo

dhumaa” bara 1989 keessatti humnoonni sadan hundi yeroo sana ni beekamu turan.

Baniinsi raajii keessatti bara 1798 mul’ate, inni raajii keessatti qeerroo fi bineensa beekamtii isaanii irraa hiikamuun boqonnaawwan torba, saddeet fi sagal keessatti laga Ulaayiin bakka bu’ameera. Baniinsi beekamtii raajii qeerroo, bineensa fi raajicha sobaa bara 1989 mul’ate immoo boqonnaawwan kudhan, kudha tokkoo fi kudha lamaan keessatti laga Hiddekeliin bakka bu’ameera. Nebukadnezaar sochii ergamaa isa jalqabaa kan bara 1798 dhufe bakka bu’a; innis Belshaazaar, isa sochii ergamaa isa sadaffaa kan bara 1989 dhufe bakka bu’u, fakkeessa. Kanaafuu, abjuun lammaffaan Nebukadnezaar, isa boqonnaa afur keessatti argamu, ergaa ergamaa isa jalqabaa bakka bu’a.

“Nebukadnetsaariin ‘yeroo torba’ ergaa akeekkachiisaa murtii dhufuuf jiruu wajjin bara 1798, ‘yeroo dhumaatti’ xumurame. ‘Guyyoota dhumaatti,’ inni nama geeddaramedha; kanaafis, yeroo inni akka hoolaa turetti, gaanfa Ripabilikaanii bineensa lafaa sanaa bakka bu’a. Akkasumas yeroo tokkotti gaanfa Pirootestaantii Filadelfiyaa bineensa lafaa sanaa bakka bu’a.”

Akkuma mootii jalqabaa Baabilon ta’ee, inni Belshaazaar mooticha Baabilon isa dhumaa fakkeenyaan agarsiisa. Murtiin isaa murtii Nimrood fakkeenyaan agarsiifameen fakkeenfamee, achiis immoo murtii Belshaazaar fakkeenyaan agarsiisa. Murtiin isaa baniinsa murtii qorannoo Onkoloolessa 22, 1844 irratti mul’isa.

Nəbukədənəzar mootiichi, saboota hundumaaf, sabaawwan hundumaaf, afaanota hundumaaf, warra biyya lafa hundumaa keessa jiraataniif; nagaan isiniif haa baay’atu. Mallattoowwanii fi dinqiiwwan Waaqni Isa Ol Aanaan anaaf hojjete beeksisuun gaarii natti fakkaate. Mallattoowwan isaa akkam guddaadha! Dinqiiwwan isaas akkam jajjaboodha! Mootummaan isaa mootummaa bara baraa ti; mootummaa bulchiinsi isaas dhalootaa hamma dhalootaatti jiraata. Ani Nəbukədənəzar mana koo keessatti boqonnaa keessa ture, mootummaa koo keessattis badhaadhaa ture; ani abjuu na sodaachise tokko arge, yaadawwan siree koo irratti natti dhufan, mul’attoowwan mataa koos na dhiphisin. Daani’el 4:1–5.

Abjuun sun Nebukadnezaar sodaachise, mallattoo abdichaas wangeela bara baraa ergamaa isa jalqabaa kan namoota “Waaqayyoon sodaa” jedhee ajaju agarsiisa.

Anis ergamaan gara biraa samii gidduutti utuu balali’u nan arge; innis warra lafa irra jiraatanitti, saba hundumaatti, gosoota hundumaatti, afaan hundumaatti, fi uummata hundumaatti lallabuuf wangeela bara baraa qaba ture; sagalee guddaadhaan akkana jedhaa, “Waaqayyoon sodadhaa, ulfina isaas kennaa; yeroo murtii isaa gaheeraatii; isa samii, lafaa, galaanaa, fi burqaawwan bishaanii uume sana waaqeffadhaa.” Mul’ata 14:6, 7.

Wangeelli bara baraa ergaa sadarkaa sadii qabuudha; sadarkaan isaa inni jalqabaa, akkuma ergamaa jalqabaatiin bakka bu’ame, Waaqayyoon sodaachuudha; sadarkaan lammaffaan isa ulfina kennuudha; inni sadaffaan immoo sa’aatii murtii isaa tiin bakka bu’ama. “Ulfinni” amala bakka bu’a; akkasumas seenaa fincila Nimrood keessatti “gad bu’i” inni lammaffaan bakka amala magaalaa sanaa fi gamoo sanaa qorannoon irratti geggeeffameedha. Inni murtii qorannoo ture. Walitti makamni mootummaa fi mootummaa amantii fakkii bineensaa dha; Nimroodis sadarkaa isaa isa lammaffaa keessatti fakkii bineensaa mul’isuutti ture; garuu sadarkaan lammaffaan

immoo dirqamaalee Waaqayyo siif kenne guutuu yoo dadhabde, firdiin si irratti kennamu isauma sana ta'a." Messages to Young People, 229.